

Széljegyzetek

„Az alföldi tanítóság társadalmi és kulturális magatartása” c. közleményhez, *)

A »Nevelésügyi Szemlé« 7—8. számában Seres József kunágotai okleveles tanító »Az alföldi tanítóság társadalmi és kulturális magatartása« címen olyan kérdést vetett fel, amely minden magyar tanítót a legközelebről érdekel. Az általa felvetett kérdésekhez szeretnék hozzászólni, mint az alföldi tanítótársadalom egyik tagja.

»Válság« ezzel a lakonikus rövidséggel jellemzi a tanítóság mai helyzetét, »mert — amint mondja — nem hisz munkájának értékében, mert nem találja helyét, mert nem érzi hivatását és helyzetét átmenetinek látja a műveletlen és kultúr ember között.« Ha ez tényleg így volna; akkor nem válságosnak, hanem katasztrófálisnak kellene nevezni a tanítóság mai helyzetét. Nem tudom, hogy a cikkíró honnan veszi ezeket a súlyos megállapításokat? Fajlja tanítóságának helyzetét vizsgálta és ez eredményezte ezeket a meghatározásokat? Mert, aki ilyen nagy, egy egész országrész tanítóságát közelről érdeklő problémához nyúl, annak előbb alapos és lelkiismeretes tanulmányt kell végeznie. Aktív munkát kell teljesítenie nemcsak egy-két, hanem igen sok tanítótétel kebelén belül. Hogy a tanítóság nem hisz munkájának értékében, azt csak az állíthatja, akinek nem állott módjában a komoly tanítói munkát és annak eredményeit közvetlenül megfigyelni.

»Nincs hivatástudata!« Ki meri ezt állítani? Hát mi, ha nem a hivatástudat fűtötte és hajtotta a tanítók ezreit a fárasztó iskolai munka után a levante egyesületekbe, hol közel két évtizeden keresztül olyan hatalmas, értékes nemzetnevelő munkát végeztek, melynek eredményei akkor mutatkoztak meg, amikor először hangzott el a parancs »előre az ezeréves határokig.« Alig néhány hetes újoncok hajtottak végre akkor olyan teljesítményt, mely teljesítményről az arra leghivatottabbak állapították meg, hogy mindez a levante intézmény lelkiismeretes és önzetlen előkészítő munkája nélkül nem lett volna lehetséges. Mindent lehet a tanítóság levantemunkájával kapcsolatban mondani, de azt az egyet nem, hogy anyagi ellenszolgáltatásért dolgozott, mert az a havi 20—30 pengő oktatói tiszteletdíj, ami ezért a munkáért járt, nem volt ellenszolgáltatás. Miért dolgozott hát? Nem a szebb és a jobb magyar jövőben vetett rendíthetetlen hite buzdította? Mi ez, ha nem hivatástudat? Mi ez, ha nem értékes tanítói és nevelői munka, ami a levantekötelezettséget megelőzte? Ki meri kétségbevonni ennek a munkának értékét? Avagy nem hivatástudatból teljesítik-e a **körzeti** iskolafelügyelő tanítók, felelősségteljes és sok lelkiismeretes munkát igénylő feladatkörüket, amikor az ezért járó átalány még a kész kiadások fedezésére sem elegendő? És itt említhetnénk még sok olyan önzetlen munkát, melyek mind a tanítóság elhivatottságát bizonyítanák.

*) A szerkesztőség jól számított, hogy a nevezett közlemény megszólaltatja az alföldi népiskolai tanítóságot és örömmel üdvözi a meginduló eszmecserét.

Az bizonyos, hogy nem a felső tízezrek sorából kerülnek ki a tanítók. Ha ez így volna, ez visszafejlődést jelentene. Emberi tulajdonság a magasabb felé törekvés, ha nem így volna, nem volnánk magasabbrendű teremtmények. Ezért találjuk, nagy általánosságban, a tanítók sorában az egyszerűbb nép fiait. De hogy származása miatt bárki is hátrányos helyzetbe került volna, ezt tagadom. Ilyen kérdéseket ma csak üresfejű emberek feszegetnek, kiknek véleménye nem számít. Megbecsülést, elismerést, tekintélyt mindenki önmaga biztosíthat magának, de nem a származásával, hanem munkájával. Ma már az egyszerű falusi földműves is különbséget tud tenni az eredményes és eredménytelen munka között s a tanítót munkáján keresztül értékeli. Igen természetes, hogy ezenkívül iskolán kívüli magatartása is emeli, vagy csökkenti értékét. S a megbecsülés szempontjából közömbös a megszólítás külső formája, csak kellő tisztelettel hangozzék, ezt a tiszteletet pedig mindenkinek önmagának kell megteremtenie s ebben teljesen igazat adok a cikkírónak, hogy ezt nem a boroskancsó mellett lehet megszerezni. Előfordul, hogy sokkal idősebb férfiak és nők szólítják a tanítót tanítóbácsinak, tanítónéninek s ebben szerintem sokkal nagyobb megtisztelés jut kifejezésre, mint az úr megszólításban. A tiszteletadásra is nevelni kell, de nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is.

Hogy kartársaink sorából igen sokan — különösen a fiatalok — más, jobb megélhetést nyújtó pályákon iparkodnak elhelyezkedni, az csak a tanítóság vitalitását bizonyítja. A magasabbra törekvést egyetlen hivatásrendnek sem lehet hátrányára írni. Ellenkezőleg, ha nem volnának magasabbrendű törekvéseink, az volna a szomorú. Bár csak mennének minél többen, de né csak a katedrát még nem látott fiatalok, hanem a több-kevesebb szolgálattal rendelkező tanítók is; meggyőződésem, hogy minden más pályán megállják a helyüket s a tanítói rendnek elismerését és megbecsülését csak gyarapítani fogják. Ott is csak tanítók maradnak, már amennyire a körülmények és új munkakörük azt megengedi s ott is elhivatottságot, tanítói hivatást töltenek majd be.

Kétségtelen, hogy sok kiforrott, vagy fejlődő értéket veszít így el a tanítóság, de hogy emiatt a fölöttes hatóságok kénytelenek lennének elnézők lenni a selejtés, gyengék és hanyagokkal szemben, ezt a cikkíró önmaga cáfolta meg akkor, amikor például említi a hanyagsága miatt eltanácsolt tanítót. Hanyagokra szükség nincs! Inkább legyen kevesebb, de hivatása magaslatán álló tanító, mint sok, de kevésbé értékes.

Hogy a tanító életszemlélete, társadalmi magatartása működési helyén alakul ki, ez kétségtelen. De, hogy ez helyesen alakuljon, ehhez elengedhetetlenül szükséges a nemesebb értelemben vett kartársi szolidaritás és segíteni-akarás a már működők részéről és jóindulatú megértés a kezdő kartársak részéről. Elkerülhetetlen, hogy ott, ahol többen működnek együtt, ne legyenek nézeteltérések, de ezeket intézzék el a saját kebelükön belül, ha így nem sikerül, a fölöttes hatóság támogatásával, de ne vigye panaszát, vélt, vagy tényleges sérelmét a testületen kívül állók elé, mert ezzel nemcsak a maga, hanem az egész testület tekintélyének és megbecsülésének árt. Mert ennek az ellenkezője a leg-ritkábban fordul elő, hogy más hivatásrendiek a tanítók közbelépését vennék hasonló esetekben igénybe. Tartsa magát a falu vezetői között egyenrangúnak, ezt magatartásával és főleg munkásságával érdemelje

is ki, vegyen részt készséggel minden társadalmi és kulturális munkában, ne avatkozzék illetéktelenül mások hivatali hatáskörébe, adja meg mindenkinek az őt megillető tiszteletet; de ugyanakkor ne becstülje alá önmagát. A jegyzőnek alázatos tisztelettel jelentő tanító önmaga minősíti alacsonyabbrendűnek magát.

Tagadhatatlan, hogy kulturális és szellemi téren sok a kívánni való. Aki önmaga nem érzi szükségét az önnevelésnek, az észrevétlenül az átlagon aluli színvonalra süllyed. Ezen megint csak karri szolidaritással önmagunk segíthetünk s e téren a vármegyei tanítóegyesületeknek és a járásköröknek kellene ösztönzőleg hatni. Ne merüljön ki a vármegyei tanítóegyesület működése egy-egy évi közgyűlésben, találjon módot a szellemi irányításra, foglalkoztassa tagjait olyan problémákkal, melyek a közösség szellemi színvonalát emeljék, hivatástudatát elmélyítsék s egyben a tanítói munka megbecsülését és értékelését fokozzák.

Háború van. Mindannyian tisztában vagyunk azzal, hogy az ország anyagi erői fokozottan igénybe vannak véve. Azt is nagyon jól tudjuk, hogy vannak olyan kötelezettségeink, amelyek mindenkinek elé valók. Érezzük mindannyian, hogy a munkáért járó anyagi ellenszolgáltatás nem tud lépést tartani az egyes szükségleti cikkek árának ugrásszerű emelkedésével. A megélhetési viszonyok egyre nehezednek. De hogy ezt a felelős vezetők ne tudnák, ezt állítani tudatlanság volna, hiszen a tanítói érdekképviseletek ezeket a problémákat állandóan napirenden tartják, az illetékeseket esetről-esetre tájékoztatják. Hogy az ország teljesítő-képességének keretein belül ezeket a nehézségeket enyhíteni igyekezzünk, az kétségtelen. A háború mindannyiunktól áldozatokat követel valamilyen formában. Akik a múlt háborút s az azt követő inflációt átérték, tudjuk, hogy a mainál még nehezebb viszonyokat is megértünk, de sohasem adtuk fel a reményt, bíztunk abban, hogy a süllyedés után feltétlenül bekövetkezik a felemelkedés. Ez a tudat adott akkor s kell, hogy adjon most is erőt a lemondások elviselésére, az áldozatok türelmes hordozására.

Kőbori Emil.